

Újabb kiegészítések Mednyánszky Jónás beckói lakodalmi feljegyzéséhez

Beckó a valamikori Magyarországon Trencsén vármegye Vágújhelyi járásához tartozott. A település régi magyar neve Bolondóc volt, a magyar helynév a bolond szó hatására a népetimológiában kapta mai hangalakját. Első említése 1219-ben Blonduch alakban olvasható. Mai szlovák neve Beckov (1388), németül Beckow.¹ Maga a község a Vág folyó bal partján található. A 12–13. században várispánság székhelye volt. Zsigmond a lengyel Stiborici Stibornak adta, aki 1388–1414 között gazdag főúri rezidenciává építtette ki.² 1520-ban vásártartási joggal is rendelkezett, 1598-ban 218 házból állt. Iparosai a 17. században már céhekbe tömörültek. A faluban található az 1400 körüli, egy korábbi templom helyére épült kegytemplom, amelyet a 17. század elején átépítettek. Lenn, a községben emeltette kúriáját a Mednyánszky család 1540-ben, amely tanulmányunk történéseinek is színhelye lesz. A településtől kissé távolabb, sziklákra épült Beckó vára, amelyet egy 1150 körüli oklevél már említ. Az impozáns építmény a 15–16. században hazánk egyik legfényűzőbb főúri lakhelyének számított. Tengerszint feletti magassága 245 méter, s a síkságból maga a várhegy 70 méter magasan emelkedik ki. Sajnos a vár 1729-ben vigyázatlanság miatt leégett, s többé nem is építették újjá. Mind a mai napig szinte a teljes magasságig áll benne a sokszögletű várkáporna, amelynek csodálatos gótikus boltívei részben még láthatóak. Ebből a várból küldte a 17. század közepén valamelyik lányának az esküvőjére és lakodalmára meghívóit Mednyánszky Jónás földesúr. E mondatban található bizonytalanságok azok, amelyeket szeretnénk valamelyest pontosítani.

Elsőként magáról a forrásról, a történelmi, család- és nyelvtörténeti szempontból értékes feljegyzésről szólnunk. A családi levéltárban található, befejezetlen, kézirásos dokumentumot, amely magáncélra készült, báró Mednyánszky Dénes tette közzé címmel, évszámmal és bevezetővel a Történelmi Tárban.³ Az írás felsorolja az esküvőről távol maradt és megjelent főurakat, asszonyokat és kisasszonyokat. Mivel a feljegyzés töredék, ezért hiányzik a lakodalom pontos időpontja; s az, hogy melyik lányának az esküvőjére voltak hivatalosak a vendégek; valamint hogy hol történt az egyházi szertartás.

-
1. Kiss Lajos: *Földrajzi nevek etimológiai szótára. I.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988, 234. p.
 2. *Korai magyar történeti lexikon.* Főszerk.: Kristó Gyula. Budapest, Akadémiai Kiadó 1994, 119–120. p.
 3. Mednyánszky Dénes: Mednyánszky Jónás nászvendégei Beczkón (1664–68.) *Történelmi Tár*, 1882, 552–555. p.

A későbbiekben Stessel József⁴ helytörténésznek is feltűnt a bevezetőben leírt adatok, évszámok pontatlansága, ezért igyekezett tudása szerint azokat korrigálni. Újabb ismereteink alapján kívánjuk most e két feljegyzést néhol párhuzamosan végigvezetni, s ahol lehetséges, tovább pontosítani.

Azonban mindenekelőtt be kell mutatni magát a szerzőt, Mednyánszky Jónást, hisz amit ma tudunk az életéről, azon elemek is segítik a körülmények utólagos feltárását.

Már a nevénel és személye azonosításánál is azonnal akadályokba ütközik a kutató az eltérő adatok miatt. A dokumentumot közlétező utód szerint Mednyánszky 1595-ben született és 1668-ban halt meg. A Rákócziak kedves híve, sőt, a fejedelmi ház diplomáciai főembere volt, s több levele fennmaradt, amelyeket Rákóczi Ferenchez és Györgyhöz írt. Egyben Trencsén vármegye jegyzője és követe is volt. Nejét Posgay Juditnak hívták. Nagy Iván⁵ nemzedékrendjében is ellentmondás van a nevét és személyét illetően. A családfán következetesen Jánosnak, a szöveges részben Jónásnak említi a nevezett személyt. A táblán olvasható János keresztnév valószínűleg hibás, mert a még élő fiútestvére is János néven szerepel. Másrészt ennek a Jónásnak csak két fia volt (György és János – ez utóbbi újra elírás, mert apja nevét, a Jónást örökölte), tehát lányának esküvőjére ő nem írhatta meghívóleveleit. Azonban ez utóbbi fiú, Jónás, aki szintén hű embere volt a Rákóczi családnak (talán épp emiatt lehet a keveredés) már teljesen megfelel a dokumentum szerzőjének. Születési évét nem ismerjük, csak a halálzását (1686). Felesége regóczi Huszár Zsuzsi volt (és nem segóczy!),⁶ gyermekeik pedig a következők: Gáspár, János (?), György, Mihály, Judit, Bora, Mária. Tehát három lány is szóba jöhet az esküvőnél, amelyre még a későbbiekben kitérünk.

Jónás úr tehát vidéki nemes volt, nem viselt magas, országos tisztséget, csakis azt feltételezhetjük, bizonyos jó tulajdonságai, elismertsége, rokoni kapcsolatai bátoríthatták arra, hogy az ország és a környező vármegyék főurait a jeles családi ünnepre meghívhatta. Gondos és nagyon precíz ember lehetett. Kellő időben ő maga írta meg a sok meghívólevelet, hogy vendégei pontosan odaérhessenek. Az esemény megtörténte után papírra vetette magának, hogy a meghívottak közül ki és miért maradt távol; kik voltak jelen az urak és asszonyok, kisasszonyok közül. Mivel a feljegyzés vége az elszállásolással folytatódik, kiderül, hogy a hatalmas vendégsereg nagy része kíséroiikkal a várban lakott, de a „külső városban”, azaz Beckó településen is – feltehetően a már említett Mednyánszky-kúriában – kellett szállást biztosítani több meghívottnak. Itt szakad meg az írás, amelyet talán nem tudott befejezni, de inkább arra kell gondolnunk, hogy a maradék elkallódott, megsemmisült, s ezért nem maradt fenn a családi levéltárban.

El lehet játszani a gondolattal, miket olvashatnánk, ha ez nem így történt volna. Az előkészületeket, az utazás, a vendégek kísérete, pontos elhelyezés; maga az esküvő szertartása, az azt követő lakoma programja, ételei-italai, a nászajándékok felsorolása – sajnos ezek nem maradtak fenn az utókornak.

4. Stessel József: Mednyánszky Jónás házában Becskón tartott nászvendégség idejéről. *Történelmi Társulat*, 1883, 198–199. p.

5. Nagy Iván: *Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. VII. Pest, 1860, 384–386. p.

6. Nagy Iván: i. m. V. 1859, 206. p.

A felsoroltakból csupán egy elemet emelünk ki, ez az utazás, hogy érzékelje az olvasó, mekkora vendégsereget kellett élelmeznie több napon keresztül. A meghívottak legtöbbször 50–200 kilométert kellett megtennie, hogy időben odaérjenek az esküvőre. (A legmesszebről talán gróf Barkóczy Ferenc kállói kapitány, ezredes – 1685-től zempléni főispán – érkezhettek, ha otthonról, Zemplén megyéből jött a várba. Ugyanis ő is részt vett előtte az országgyűlésen, amely lényegesen befolyásolta az ünnepség időpontját, mint a későbbiekben látni fogjuk.) A férfiak – hacsak nem voltak idősek vagy betegek, – lóháton tették meg a több napos utat. A feleségek és leányaik viszonylag kényelmes kocsikon utazhattak. S a családot több szekér kísérhette a cselédekkel, valamint lovas katonákkal, akik a biztonságot szolgálták. Az akkori útviszonyok (földes út, sár, mocsarak) mellett figyelembe kellett venni a folyókon a réveket is, ahol átkelhettek, illetve azt, hogy melyik birtokukon, rokonuk vagy ismerősük udvarházában tudtak megszállni egy-egy éjszakára. A szekereken vitték az élelmet, vizet, bort, ruhaneműt, ajándékokat stb. Ismert az is, hogy speciálisan felszerelt szekereken főzték meg a szolgálók útközben az ebédet, vacsorát is, mosogattak, mostak, s ellátták uruk családját. Mindezt végiggondolva megállapíthatjuk, hogy egy ilyen kíséret akár 50–100 főt is kitehetett, s – mindezt családonként véve – mekkora tömeget kellett a meghívó félnek vendégül látnia.

Mielőtt részletesen ismertetnénk a meghívottak nevét, három személyt ki kell emelnünk: a lánya kérője gróf Illésházy György királyi főasztalnokmester, a kiadója Szunyogh Gáspár Gömör megyei főispán, a vőfélye pedig Batthyány (Bottyáni) Pál (Illésházy Katalin férje) kanizsai várkapitány volt.

Elsőként tekintsük át azt a tizenöt főt, akik valamilyen ok miatt nem tudtak részt venni az esküvőn. Ez azért fontos, mert többüknél is olyan indokot találunk, amely segít meghatározni az időpontot, hogy mikor történhetett a családi esemény. Egyes személyeknél a halálozási évüket épp ezért tüntetjük föl, hogy minél jobban megközelíthesük a lakodalom kérdéses időpontját.

Az első három meghívottnak még a nevét sem írta le, mivel a rangjukból következett, hogy őket akkor mindenki ismerte. „Érsek Uram” a pozsonyi consilium (tanácskozás) miatt nem tudott jelen lenni. A meg nem nevezett főpap Lippai György volt. Tudjuk róla, hogy előbb egeri püspök (1637–1642), majd esztergomi érsek volt haláláig (1642–1666). Még egy nagyon fontos momentum az, hogy 1543–1820 között az érseki székhely Nagyszombatban volt, s a város mindössze 60–70 kilométerre található Beckótól. A palatinus (nádor) súlyos betegség miatt nem tudott kimozdulni Besztercéről (Besztercebánya), bár nagyon készült az eseményre, mint írja. Az ország nádora Wesselényi Ferenc (†1667) volt, s pontosan ismert, hogy az 1655. évi országgyűlésen, március 15-én választották meg. A harmadik név nélküli személy a „iudex curiae” uram volt, azaz Nádasdy Ferenc országbíró. Őt szintén ez évben, 1655. június 27-én nevezte ki a király e méltóságra (*1623, lefejezték 1671-ben). Feleségével, gróf Esterházy Júliával és két lányával indult útra, hogy részt vehessen a jeles eseményen. Maga Nádasdy Csejtéig jutott el, ahonnan abban a korban nagyon gyakori betegség, a köszvény miatt nem tudott tovább menni. (A köszvény fájdalmas ízületi gyulladás, amely a vesék kiválasztási képességének csökkenése következtében áll be.) Csejte (szlovák neve Čachtice) csupán pár kilométerre van Beckótól, ezért feltételezhető, hogy a betegség komoly fájdalmakkal járhatott. (A település egyébként Nádasdy-birtok, a 16. szá-

zadban épült reneszánsz kastélya a korábban felrobbantott vár helyén volt. Maga Nádasdy Ferenc itt született 1623-ban.) A családja nagyon komolyan vehette ezt a meghívást, mert a beteg országbíró hátrahagyva a feleség és két lányuk is részt vett az esküvőn. Stessel József szerint a két lány akkor még kisgyermek lehetett.⁷ Nevük a kisaszonnyok névsorában szerepel: Marcza (valószínűleg Marcsa) és Krisztina néven. Krisztina Erzsébet (1646–1682) később gróf Draskovich Miklós országbíró, Mária Magdolna (1647–1692) pedig Draskovich János főkomornyik felesége lett.⁸ Ha a becézői esküvő időpontját 1656–57-re tesszük, akkor a két lány már 11-12 éves volt, ami abban a korban a nőknél nem számított gyerekkornak, hisz 12-14 évesen már eljegyezték és férjhez adták őket.

A névsorban a három személy után „Gróf Puchaim Uram” következik, aki, mint írja, a „lakodalom előtt hagyta el bennünket”. Az ő halálozási éve adja a legfontosabb fogódzót az esküvő időpontjára. A mai Ausztria területéről származó gróf őst, Puchaim Adolf Eriket és a fiát 1647-ben (CLV. törvénycikk) honfiúsították. Az ekkor élő Puchaim János Kristóf grófról – érdekes módon mindig keresztnév nélkül – többen is tesznek említést. Így például Zrínyi Miklós II. Rákóczi Györgyhöz írt levelében, Klobusiczky András később tárgyalandó jelentésében stb. A tábornagy komáromi várparancsnoknak az Interneten megtalálható a képe pár soros kíséreléssel, s mellette a születési és halálozási éve: 1578–1657.⁹ A születési évszám azonban téves, az azonos nevű rokonáé, akivel többször összekeverték őket. Családnevét is leegyszerűsítve említik a magyar források, pontos neve: Johann Christoph Puchheim (1605–1657 végén).¹⁰

Gróf Rottal János „derekas pórei miatt” nem tudott jelen lenni. Őt az 1622. évi országgyűlés honfiúsította. A selmeci (selmecebányai) bányahatósággal került perbe, s ez tartott még 1655-ben és 1659-ben is.¹¹ E két évszám is fontos számunkra a pontosításban.

Gróf Pálffy Miklós épp Bécsbe utazott az elhunyt Puchaim „jóságainak rendezése” végett. Zichy István mint kamaraelnök a végbelieket fizette ki, Pálffy Tamás csanádi püspököt pedig maga az érsek küldte Győr városába.

Betegség miatt még öt személy maradt távol, további kettő pedig valamilyen egyéb körülmény miatt későn kapta kézhez a meghívólevelet. A sorból három személyt emelünk ki épp a halálozási évük miatt: gróf Batthyány Ádám királyi kamarás (†1659), homonnai Drugeth György főhadvezér (†1661) és Révay Ferenc (†1656). Közülük az utolsó személy a lényeges, aki „betegséggel menté magát”. Révay születésének évét nem ismerjük, a haláláét viszont igen, s ez is beszédes lehetne az esküvő idejének szempontjából. Azonban az írásból nem derül ki, hogy a Révay család melyik Ferenc nevű tagjáról van szó, s ugyanazon időben ketten is viselték e keresztnévet, mind a jelenlegi, mind a későbbi turóci főispán.

7. Stessel József: i. m. 199. p.

8. Nagy Iván: i. m. VIII. 1861, 19., 24. p.

9. <http://www.portrait-hille.de/kap07/bild.asp?catnr1=2936&seqnr=2424>

10. Kaiserliche und k.k. Generale (1618–1815) von Antonio Schmidt-Brentano (München). Österreichisches Staatsarchiv 2006, 79. p. (Az adatokért itt fejezem ki köszönetemet Czigány István úrnak, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum igazgatóhelyettesének.)

11. Nagy Iván: i. m. IX. 1862, 781. p.

A feljegyzés következő része azokat az urakat sorolja föl, akik már részt vettek a szertartáson és a lakomán. Szám szerint 48 férfi nevét ismerjük meg. A korabeli nemesi családok és a genealógiák alapján csupán hármat nem sikerült azonosítani (Domajarics, Krasznecz, Gonczor). Ha a családneveket nézzük, akkor legtöbbször az Esterházy családból érkeztek (10 fő), de a Sennyei, Draskovich, Pongrácz, Szunyogh család is több taggal képviseltette magát. Mint fentebb említettük, a Mednyánszky családfejek a Rákócziak hű emberei voltak, nem csoda, hogy elsőként Rákóczi Lászlót említi a vendégei között (†1664. május 17-én Várad ostrománál). A jeles, meghívott személyek mind magas méltóságot viseltek, csak néhányat említve ezek közül: megyei alispán, főispán, a későbbi nádor és országbíró, királyi személynök, királyi udvarmester, várkapitány, koronaőr, püspök stb. A megjelentek közül ki kell emelnünk a (vág)újhelyi prépostot (hivatalban: 1649–1666), hisz Beckó plébániája hozzá tartozott e korban közelsége miatt. Sajnos az ő nevét sem adja meg a szerző. Mednyánszky Dénes bevezetőjének lábjegyzetében olvashatjuk azt: Joannes Lucas Györgyövícs (megjegyzendő, hogy a családnevet más formában is megtaláljuk a korabeli dokumentumokban). Ha végignézzük személyenként a családi genealógiákat, kitűnik, hogy szinte valamennyi család előbb vagy utóbb rokoni kapcsolatba került vagy már abban is volt egymással a beházasodások miatt. Legtöbbjüknek az elhalálozási évét is rögzítik a családtörténetek. Mindezeket is kigyűjtve igyekeztünk megállapítani az esküvő évét. Csupán a következőké közelíti meg a feltételezett időpontot: Szunyogh Imre 1660-ban hunyt el, Esterházy György püspök pedig 1663-ban esett el csatában.

A fentebb írt, illetve az utóbbi évszámok is bizonyítják, hogy a Mednyánszky Dénes által megadott intervallum nem lehet reális. Joggal tette meg Stessel József 1883-ban első kiegészítését és évszám módosítását a leírtak alapján. Ő vetette föl azt is, hogy „e nászvendégség az 1655-iki országgyűlést követő időre esik”, nem pedig annyi évvel később, mint ahogy az eredeti irat bevezetőjében feltételezték.

Csupán érdekességként említjük, hogy Beckó várában nem ez volt az első főúri esküvő. 1563-ban, körülbelül száz évvel azelőtt itt fogadott örök hűséget egymásnak fogarasi Majláth Gábor (Nádasdy Anna fia) és alsólendvai Bánffy Anna is. S mint Stessel Józseftől megtudjuk, 1631. november 9-én itt volt Pongrácz Dániel és Révay Erzsébet esküvője is, s leányukkal (Júlia/Julianna) mindhárman most a Mednyánszky család vendégei voltak.¹² Julianna első férje báró Luzénszky Sámuel, második pedig *Labsánszky János* (Árva megyei uradalmi igazgató) volt. S valójában most lepődik meg mind a kutató, mind az olvasó, amikor a kérdést kezdjük körüljárni, hogy Mednyánszky Jónás három lánya közül melyiknek lehetett ekkor az esküvője, s ki volt a *vőlegény*.

Mednyánszky Judit férje Farkas Sándor volt. A sok hasonló családnevű közül talán a Gömör megyei szkárosi Farkas család jöhet számításba a térbeli közelség miatt.

Bora (Borbála) első férje Bezegh Gábor, kinek családja Zólyom megyei családból származott. A második férje Kraudy János volt, akiről nem találtunk semmilyen adatot.

A harmadik lányuk, Mária *Labsánszky Jánoshoz* ment feleségül. Mint fentebb írtuk, e családdal Árva megyében találkozunk, de 1690-ben már Trencsén vármegyében, mégpedig Beckón említik a dokumentumok a nevüket. Sőt, 1721-ben Tamás nevét

12. Nagy Iván: i. m. IX. 1862, 409., 426. p.

olvashatjuk ugyanitt a nemesi összeírásban. Mindezek után úgy tűnik, hogy a harmadik leány, Mária esküvője lehetett a feljegyzésben szereplő vendégsereg részvételével. Nem tudjuk, hogy meddig élt, s mi lehet az oka, hogy az akkor itt vendégeskedő Pongrácz Juliannának a második férjét ugyanezen a néven írták le. Azaz: ugyanazon személyről, esetleg csak közvetlen rokonról lehet-e szó – semmilyen dokumentum, családtörténet nem árulja el.

Az írás végén az esküvő lehetséges időpontját járjuk körül a jelenleg rendelkezésünkre álló adatok alapján.

Mindenekelőtt az 1655. évi országgyűlésről kell szólnunk, hisz ez idő alatt választották meg azt a nádort, nevezték ki azt az országbíró, akik már e ranggal vendégeskedtek Mednyánszky Jónás leányának lakodalmán Beckó várában.

Az országgyűlést az eredeti terv alapján 1654 Szent András napjára szerették volna összehívni, azonban több akadályozó ok miatt erről le kellett mondani. Így a meghívólevél kelte már november 11-e lett, amelyben 1655. január 24-ét jelölték meg kezdetnek. Ehhez képest a király (III. Ferdinánd, 1637–1657) több mint egy hónap késéssel, csak március 3-án érkezett meg Pozsonyba. Tehát hivatalosan ekkor kezdődött el a rendek tárgyalása, s mindez eltartott ez év július 3-ig.¹³

Ennek a dátumnak ellentmondani látszik Klobusiczky András Rákóczi fejedelemhez írt két jelentése, amelyet Pettkó Béla¹⁴ közöl a Történelmi Tárban. A Trencsén megyei főúr az országgyűlésen két feladatot is kapott. Egyik a magyar–lengyel határok megvizsgálása volt, a másik: az erdélyi fejedelemmel kötött békeszerződés biztosa lett. 1655. június 4-én Pozsonyban írt jelentésében olvasható, hogy „soha ilyen confusioval nem volt együtt országgyűlés”, valamint: „Mi aratásra ha mehetünk haza, elébb nem, isten oltalmazzon engem többé gyűlésben való járástúl.” Ebből arra következtethetünk, hogy a gyűlés az előző napon, azaz június 3-án fejeződött be. Valószínűleg azonban e jelentésnél a hónap félreolvasásáról lehet szó, mivel a többi adat egyezik.

Tehát a magyar főurak körülbelül fél évet, az utazásokkal együtt még többet töltöttek távol a családjuktól és otthonuktól, ezért bizonyára mindannyian haza igyekeztek.

Mednyánszky Jónás csak ezután dönthetett lánya esküvőjéről, s még ha viszonylag rövid idő alatt állította is össze a vendégek névsorát, csak a sok meghívólevél megírása után tudta azt a címzetettekhez eljuttatni. Ebből következik, hogy a lakodalom időben legelőbb csak a következő évben, de inkább az azt követőben történhetett meg, mint ahogy ezt már Stessel József is feltételezte.

Ugyanő hívja föl egy nagyon fontos elemre a figyelmet, hogy a meghívottak közt nem olvasható Beckó várának kapitánya. S ezt Mednyánszky Jónás nem említi még a távol maradtak nevei közt sem. Tehát valami komoly és teljesen természetes, elfogadható indoknak kellett ennek lennie. Mint ismert, 1632-től Révay (III.) László volt a vár kapitánya, akinek rokonságából három férfi és egy feleség is jelen volt az eseményen. Nagy Iván a következőket írja róla a család történetében: „Az 1655. évi országgyűlésen szintén a határvizsgáló bizottság egyik tagjának és a római császárhoz küldött követségnek

13. *A magyarok krónikája*. Összeáll., szerk. és az összefoglaló tanulmányokat írta Glatz Ferenc. 4. jav. kiad. [Budapest], Helikon [Pécs], Alexandra, 2006, 264. p.; a Corpus Juris 1608–1657. évi törvénycikkeinek gyűjteménye.

14. Pettkó Béla: Az 1655-iki országgyűlés történetéhez. *Történelmi Tár*, 1891, 172–176. p.

is tagjául választatott.” Valamint, hogy „ez évben tömérdek fáradságai és kárai jutalmául III. Ferdinánd király a kamarától neki 3000 ftot utalványozott”.

(Csupán a teljesség kedvéért említjük meg, hogy 1667-ben hunyt el, és „eltemetett előbb elhalt neje mellé a beczkói plébániai egyházban”.)¹⁵

E tanulmány szerzője a témában másképp vélekedik erről. Miért kellett volna meghívót küldeni és szerepeltetni a vendégek közt Révay Lászlót, amikor ő Beckón otthon volt, s jelenlétét a ceremónián természetesnek vehetjük, mint a többi családtagét is.

Ha a tanulmányban leírtakat elfogadjuk, akkor az 1882-ben megjelent évszámokat (1664–68) teljesen el kell vetnünk. És mind bizonyosabbnak látszik az, hogy *Mednyánszky Mária* volt a menyasszony, a vőlegény *Labsánszky János*, esküvőjük pedig 1657 végén (őszén) történhetett Beckó várának kápolnájában.

És ez az időpont nagyon is reálisnak látszik, ha számításba vesszük az akkori levelezési és utazási feltételeket, történelmi körülményeket.

15. Nagy Iván: i. m. IX. 705–706. p.